

GÁSPÁR ÁRPÁD

A Vezér portréja

Megmondom én az igazat az úrnak. A barátom, az Őrnagy mondta ezt nekem: fontos megbízatásom van számodra. Ez akkor történt, amikor Habverő, vagyis a Vezér híveivel együtt felköltözött az Orient Luxba. Levelet kapott. Nem tudta az úr? Pedig ez nem hiányozhat a könyvéből.

Fordult a szekér kereke, új lovak kerültek a régiék helyébe. Úgy bizony, uram. Én most mindent elmondok magának, ha feljött ide a havasra, annak nagy oka van. Igaz uram? Aztán miért ne mondanám meg? Űtött ennek is az órája.

Levelet kapott, Sztálin személyes üzenetét. Itt az ideje, írta Sztálin abban a levélben, nyíltan a porondra lépni, elfoglalni méltó helyed a politikai küzdőtéren. A pártnak főtítkárra van szüksége, a népnek pedig nem alkuvó vezérre, aki kikormányozza ezt az országot az évszázadok nyomorúságából, a kizsákmányolás posványából. Közölte abban a levélben, hogy Habverőben látja az egyetlen rátermett, becsületes forradalmárt, aki biztos kézzel magasba emeli a proletármozgalom zászlaját. Elismerően szólt arról is, hogy nem közösködött az áruló szocdemekkel, nem tett soha engedményt a burzsujok által odavetett koncokért. A kommunista világmozgalom nagy vezére kifejezte azt a reményét is, hogy még a választások előtt megteremti a munkásmozgalom egységét, és elhárítja ezáltal a fölényes győzelem utolsó akadályát.

És tudja, uram, hogy ki olvasta fel ezt a levelet Habverőnek meg a bandájának? A barátom. Sztálin személyes üzenetét. Fordul a kocka, igaz, uram? Tőlük maguktól tudom.

Megmámorosodtak, valakinek dicsekedni kellett róla. És ugye én még gyerek voltam, álmélkodó pofájú sült paraszt, aki egy szót sem ért az egészből. Nekem nyugodtan dicsekedhettek.

Én is úgy gondolom, uram. Ezért ragadt rám a Légyfogó név.

Hogy csak mendemondák kerengenek erről a levről? Történész az úr, jobban kell tudnia ezt. Én nem olvastam. Az Őrnagy meg igencsak titokzatos képet vágott akkoriban, és ritkán találkoztunk. Habverő körül forgolódott, és Moszkvát járta. Annyit elejtett egy alkalommal, mint vak tyúknak néhány szemet, hogy a politikában néha mindent ütő adu egy befejezett, kész dolog, ha beilleszkedik a felállásba. Veszélyes és ravasz praktika a politika, ezt is hozzátette. Akkor nem értettem. Most, uram? Most a csillagokat nézem, nekik nincs praktikájuk, őnekik nincs.

Megvallom magának, uram, hogy nem tudom a mai napig sem, hogy miért is oktatott engem a barátom. Mire akart felkészíteni. Jól tudta ő, hogy ki vagyok én: sötétfejjű vad paraszt.

Az is fura dolog, ha jól belegondolunk, uram, hogy Habverő nem foglaltatta keretbe azt a levelet, Sztálin személyes felhatalmazását, pedig odakíváncozott az íróasztalára, Sztálin fényképe mellé. A zöld szála mögötti termekben ütötték fel tanyájukat, Vezérnek külön kabinetje volt, benne szekérnyi íróasztallal. Ennek az íróasztalnak

Részlet a Máramarosszigeten élő szerző Orient Lux c., a Magvető Kiadónál megjelenő regényéből.

egyik sarkában a mozgalom piros zászlaja állt, a másikon Sztálin fényképe, középtűt a Kommunista Kiáltvány aranysegélyes fűzetecskéje. Az íróasztal mögötti falat a forradalom vezérüinek öles nagyságú, szakállas arcképei borították. Középtűt függött Vezér kékeszöld festménye. Úgy néztek ezekre a képekre, mintha oltáriszentség volna, és erőt, gondolatokat merítenének belőle. Szükségük volt állandó jelenlétükre, biztatásukra, és eleven kapocsnak tekintették azokat, amely összeköti őket a forradalommal, elűzi belőlük és körülük az egyet nem értés ördögét. Vezér jelszava lett: tanuljatok Lenintől, nézzétek őt és tanuljatok tőle, gondolkozzatok az ő fejével. Aki Lenin fejével gondolkodik, az nem tévedhet le a forradalom egyetlen, igaz útjáról, és tiszteletben tartja mindenekfelett a pártegységet.

Ahogy az Orient Luxban szokták mondani, uram, Habverő bankot robbantott ezzel a jelszavával: tanuljatok Lenintől. Mert Lenin akaratának, gondolatainak ő lett a tolmácsolója, az a bizonyos eleven kapocs. A többiek hiába nézték a képet, nem olvastak le az ajkáról semmit, a durva szövetű áhítaton kívül, amelynek csak annyi köze volt a képhez, mint a zavaros hullámfodrokban gyűrűző iszapos víznek a beléje dobott kőhöz. Lett légyen az akármilyen kő, vehették akárhonnan, az ő nehézkes, földi célokhoz tapadt képzeletük nem csobbanhatott és nem mozdulhatott másképp. Vezérral az élükön, higgye el nekem, uram, ők bűnös dolognak tartották az elkalandozó képzeletet, a lélek játékát. Attól félhettek, hogy az szétforgácsolja szellemi erejüket, elvonja a figyelmüket a forradalom céljaitól. Én már csak úgy gondolom, hogy megsejtették a képzelet korlátlanágát, a csillagok felé törő vágyát. Nem tudtak és nem akartak tudni a csillagokról. A saját fülemmel hallottam, uram, amikor egy alkalommal valamelyikük megkérdezte Vezérről, hogy a csillagok barátai vagy ellenségei a forradalomnak. Vezér szónokolni kezdett, kezével láthatatlan darazsak után kapkodva. Gondolkozzatok Lenin fejével, ne térjete le a forradalom útjáról, a hatalmat kell megragadni, és a proletárdiktatúra öklével lecsapni. Osztályharc nélkül nincs proletárdiktatúra, jól tudják ezt a burzsujok, és ezért igyekeznek elvonni figyelmeteket, megcsapolni harci erőteket misztikus életfilozófiával.

Igen, uram, akkor festették Vezérről azt a képet. Hiába, szép dolog a történelem. Az úr csak az igazságot akarja tudni, látom én ezt. És tőlem mást nem hall, csak a tiszta igazságot. Nem akármilyen kép volt az. Hogy is mondják maguk: imputáló? Igaza van, uram: imponáló. Az a banda nem kapcsolt, de engem nem lehetett átejtteni. Meresztették a szemüket, de nem láttak a kép mögé. Az a festő megragadott valamit, ami addig nem volt. Érti, uram? Annak a festőnek a szeme kellett hozzá. Nem Habverőről festette azt a képet, hanem Habverő alakult át azzá a képpé és lett Vezér. Jól jegyezze meg az úr, és írja meg a könyvében: akkor lett Vezér. A csillagokat sem látja akárki, ez már így van. Félelmetesen jó szeme volt annak a festőnek. Látta a dolgok mélyét, az idő ölet. Az őrnagy kerítette valahonnan, mert ő lett a Vezér főszervezője, jobb keze, és gondolkodott helyette. Furcsa dolgok vannak a világon, uram. Azért Vezér valaki, mert helyette gondolkodnak. Ehhez is tudomány kell. Aztán meg Habverő s bandája járatlan volt Orient Lux felső világában. Lent a pincében félig meg is vakultak az állandó sötétségtől, és bántotta a szemüket a szálák csillárjainak fényözöne. Nem egy közülük vissza szeretett volna bújni a sötét mélybe, féltette a forradalmat a fénytől. Meg is mondták a Vezérnek, megrontja őket a fény, mert a burzsujok találmánya. Lépre csalogatják őket a burzsujok, megfertőzik lelkük proletártisztaságát a világ csillogásával. Ez mind-mind az ő találmányuk, a szaguktól búzlik.

Vezér hívatta a barátomat, miután egy fél éjszakán át vitatkoztak arról, hogy vonuljanak-e vissza a pincébe, zárkózzanak el a fénytől. Ott a bandája előtt a barátom mellének szegezte a kérdést: a forradalmat szolgálja-e a fény vagy a burzsujokat. Erre a barátom elővett belső zsebéből egy képes levelezőlapot, mintha előre tudta volna, hogy mit fognak tőle kérdezni. Lenin volt a képeslapon, amint egy óriási csillár fényében felolvas egy levelet az előtte álló munkásoknak, parasztoknak, katonáknak. Azt mondta annak a bandának: nézzétek meg jól, Lenint látjátok és a csillárt, és azt, hogy Lenin a fényt is a forradalom szolgálatába állította. Hogy olvashatta volna fel ezt a levelet a sötétben? Gondolkozzatok Lenin fejével, ahogy Vezérek mondta.

Sok baja volt velük a barátomnak, erre én vagyok az élő tanú. Megsértődtek, duzzogtak, és ha a barátom nem találja meg bibliájukban az eligazító sorokat, nem rája türelmesen a szájukba, akkor lázadás tör ki. Szerencsére, uram, abban a vörös bibliában mindenre eligazítást lehetett találni. Okos emberek írták azt, a jövőbe láttak.

És fel kellett öltöztetni Vezér híveit úri ruhába, megtanítani az angol véccé használatára, mosakodni mindennap, és főleg viselkedni, mert módfelett idegesítette őket a burzsujok világa. Már a látásuktól is felborzolódott nyakukon a szőr, mint a láncos kutyáknak, és nem akarták takargatni ezt a burzsujgyűlöletüket, sőt büszkéek voltak rá, versengeni akartak ebben egymással, és minden burzsujt legszemélyesebb ellenségüknek tekintettek.

És szenvedélyesen gyártották a cédulákat, uram, mindenkiről. Titokban még egymásról is. Azt mondta nekem egyikük, hogy ezt követeli az éberség. Mindent feljegyeztek azokon a cédulákon: kit hol láttak, kivel mit csinált, mit mondott, melyik oldalán szokott aludni, hogy hívják a nagybácsiját, és hány osztályellenséget leplezett le, hányszor idézte Vezér szavait. Minél több cédulája volt valamelyiküknek, annál nagyobb tekintélye lett. Szent áhítattal, a nyelvüket kicsücsörítve gyártották ezeket a cédulákat. Elbújtak egy-egy sarokba, és körülsandítva, hogy látja-e őket valaki, rótták a betűket. A kát szememmel láttam ezt, uram. Főleg a szülők és rokonok után kutattak nagy előszeretettel; és ki milyen házban lakott, hány szobája volt annak, és hányszor, s mit evett naponta. Amikor őket néztem, akaratlanul eszembe jutott az a boszorkány, akihez elvitt az ángyom, mielőtt eljöttem volna a falumból.

Hasonlítottak egymásra, isten bizony, uram. Nem külsőleg, nem, uram, de valami fontosabban hasonlítottak egymásra. Mintha betűt betűhöz ragasztva, s nevével papírra vetve, pányvát dobtak volna arra a valakire, és hatalmukba kerítették. Szent meggyőződéssel hittek a céduláikban. Volt, aki az inge kebelében őrizte féltő óvatossággal, mert halálos bűnnek számított egy-egy ilyen cédula elvesztése. Néha mégis megtörtént ez a súlyos ballépés, amiért órákon át szapulták társukat, de olyan komolyan, az öntudattól átszellemült arccal, mintha titkos szertartáson vennének részt, amelynek előre nem látható alakulásától függ barátjuk további élete.

Nem volt ez játék, uram. A vörös bibliájukból idéztek annak a fejére, és fennállt az a veszély, hogy kizárják soraikból. Ha meg kizárták, az egyenlő volt annak megfojtásával. Úgy bizony, uram. Én láttam, amikor egyikük felakasztotta magát. Kiküldték, hogy megszavazzák a döntést, s az érezte, hogy rosszul áll a szénája, mire se szó, se beszéd, felakasztotta magát egy falba vert kampóra.

Az Orient Luxban meg, uram, diplomaták, királyi főtisztek, a szövetségesek tábornokai és sokféle nép forgolódott, mind nagykutyák, világot látott emberek, s oldalukon a dámák, akik nem annyira a külső megjelenésre voltak kényesek, ezt a saját szememmel tapasztaltam, hanem a lélek örvendezésére.

Ugye, furcsát mondok, uram, de így igaz. Gondolkoztam én ezen, és a csillagokban is láttam. Ez volt a hitvallásuk, életük célja. Az én szememet nem lehetett becsapni. A Deltában, meg itt a havason rájöttem arra is, hogy ez az örvendezésük tetszik a csillagoknak. Közéjük illett, ott ragyogott az ő világukban is. Mindegyikük a maga módján, de örvendezni akart, és ezt az ajándékként kapott vágyat ő maga is csodálta, felmutatta a világnak egy láthatatlan aranytálcán, és úgy tartották a fejüket, mint akit akkor csókolt homlokon a kiválasztottak boldog istene. Érti, uram? Valahogy annak is örvendezni tudtak, ha a szomorúság fekete kendőjét borította rájuk az élet. Hogy összetört sorsuknak csak a szilánkjai maradtak. Úgy tettek, mintha süketek, vakok volnának, csak hogy megtarthassák örvendezésüket. Én erősen csodáltam őket. Itt a havason, a csillagos égbolt alatt, mind gyakrabban gondolok rájuk.

Habverő embereiből hiányzott ez az örvendezés. Az ő lelkükben állandóan ott feszült küldetésük tudata. Súlyos teherként nyomta őket. És már megbocsásson az úr, de számomra visszataszító volt ez. Már nemcsak megszoktam, de boldog csodálattal csüngtem az Orient Lux felső világának szemet kápráztató, szívet csiklandozó könyved csodáján. Nem tartoztam közéjük, ezt sosem állítottam, uram, tudtam én a helyemet mindig, de amíg ők léteztek, csak őket csodáltam. A csillagok tudják, hogy miért.

Azt a festőt az őrnagy kerítette, a barátom. A város romjai között nyomorgott a szerencsétlenje, törmeléket takarított egy tál krumplilevesért. Az őrnagynak napokig etetnie, itatnia kellett a szinte átlátszóra soványodott és darabjaira szétesni készülő művész urat. És étvágya se volt annak. Mint a gyerekek, úgy kellett beleparancsolnia a falatokat. Ez attól lehetett, hogy valamiben nem hitt, valamit erősen nem akart. Van ez így az életben. Az őrnagy egyre csak magyarázott neki valamit, órákon keresztül, amíg a művész urat ültében el nem nyomta az álom meg a konyak. Úgy forgolódott körülötte az őrnagy, ahogy a cigány készíti vásárra kehes, pókos lovát, hogy legalább egy órára tüzes táltossá változtassa. De nem tudott lelket önteni abba a csontvázba, elűzni szeméből a közöny tompaságát. Az őrnagy szavaira az a zörgő csontváz konokul, tagadóan rázta a fejét, szeméből nem távozott a megdermedt lélek közönye.

Akkor eszébe jutott valami az őrnagynak. Utolsó érvként előcibálta Görög kincsei közül Pimpike egyik „bankóját”, egy női arcképet. Nem ejtették a fejére a barátomat, kapiskált abban valami. Lestem én minden fogását. Hogy érthetett annyi mindenhez? Ezt csak a csillagok tudhatják. Honnan jött ő, mit akart? A barátom volt, és én mégsem tudom. Kár érte, hasznát lehetne venni, ő aztán sok mindent kitergegethete az úrnak.

A többiek nem láttak azon a kissé megfeketedett festményen semmit, nem érintette áramütésként őket annak látványa, de az a csont és bőr művész reszketni kezdett tőle egész testében, a szeme lázasan felragyogott. Mind a két kezével belekapaszkodott az őrnagyba, mintha attól félne, hogy az elviszi a festményt, és csupa ránc arcán könnyek csorogtak végig. Keveset mondok azzal, uram, hogy megrendült attól a képtől: újjászületett, és lázas, csillapíthatatlan tettvágy kerítette hatalmába. Már nem kellett biztatni.

Uram, én vagyok talán az utolsó élő tanú rá, hogy így született meg Vezér. Az a festő csinált Habverőből Vezért. Nélküle sosem vált volna azzá, még ha barátom meg is szakad igekezetében. Mintha most is látnám.

Habverő is megérezte a közelgő színváltozás csodáját. Homlokon csókolhatta az, és ő lázas igekezettel készült. Csizmát húzott, megnyiratkozott, megparancsolta a borbélynak, hogy oldalra fésülje a haját, ne hátra és lenyalva, miként addig hordta,

hátul, meg a füle felett rövidre nyírja. Koponyája tetején hagyja sűrűnek, szólt tovább az utasítás, amitől egy hajtincsnek a homlokába kellett hullania. Miért választotta ezt a frizurát? Csontos lóarcát akarta megmutatni, vagy senki másra nem akart hasonlítani? Náluk, Vezéréknél ez igen fontos dolog, ugye, uram? Senki másra nem hasonlítani. Órákig állt a tükör előtt, csavargatta a fejét, rendezgette két karját, és állával keresztül akart szűrni egy láthatatlan kendőt, amely zavarta színeváltozásában. Tudnak maguk, uram, egy találóbb szót erre, bár nyelvet ficamító, tudományos szó, de mégis találóbbat, csak most nem áll rá a szám. Szürke, szálkás szövetből zakót varratott nagy hirtelenében a barátom tanácsára, olyan magasan gombolóst, mellén két zsebbel, amitől a katonai egyenruhára emlékeztetett, és vörös nyakkendőt tekert hosszú libanyaka köré.

Társai a kulcslyukon át lesték, és elállt a lélegzetük. Hogy nem gondolkoztak ők Lenin fejével, s nem jutott eszükbe a vörös nyakkendő? Végignézték magukon, és rányílt a szemük elhanyagolt, rendetlen öltözetükre. Mintha villával dobták volna rájuk. Közben egymást is figyelték, és gyártották a cédulákat.

Habverő odaállt a vezérük képe alá, és szólította azt a csontváz pingálómestert. Csontos állát előreszegte, fejét hátravetette, és karját összefonta a mellén.

Az a mocskos ruházatú mester bevonult összemázolt állványával, és elhelyezkedett a kabinet közepén. Valamiért nagyon rossz kedve volt. Motyogott az orra alatt, elégedetlenül babrált szerszámaival, valamit keresett, néhány ecsetet dühösen messzire dobott magától, mintha azok felbosszantották volna, és belerúgott az állványába, mert az oldalt akart dőlni. Ezután ránézett Habverőre, de olyan szemmel, mint aki csodálkozik, hogy az mit keres ott. Habverő zavarba jött, nem értette azt a tekintetet. Miért néz rá mind haragosabban az a csontváz mester. Hogy merészel így nézni őrá, meghozzá a kabinetjében, és mit integet a fejével, a kezével? Hogy menjen ki, távozzon minél gyorsabban?

Félreértésről szó sem lehetett, érti, uram? Az a mázoló kizavarta Habverőt a saját kabinetjéből. Ha nincs ott az őrnagy, akkor Habverő lelövi. Tajtékozni kezdett, szája szögletében habot vert a düh, és kezében ott volt a pisztoly. Az a mester pedig toporzékolva, szitkozódva követelte az alkotás szent magányát. Nem látta a pisztolyt, vagy tult volt azon, amit az emberek halálfélelemnek hívnak.

Az őrnagy számára szorította a mutatóujját, és lábujjhegyen távozott, kivezette Habverőt is meg a testőreit is, akik Vezérük segítségére siettek. Az őrnagy átkarolta Habverő vállát, és azt mondta neki: ez talentum, megütöttük a főnyereményt, Vezér. Sok ezer példányban fogjuk sokszorosítani ezt a képet, és aki meglátja, az magára fog szavazni.

A Vezér értette is, meg nem is. Igen furcsán rángatózott az arca és habzott a szája. Az őrnagy elzavarta a többieket, Habverőt pedig nekitámasztotta a falnak, hogy el ne essék, mert leültetni nem tudta, nem engedelmeskedett annak a térde. Halkan, szótagolva ismételte: ha rám hallgatsz, igazi Vezér leszel, ha rám hallgatsz, igazi Vezér leszel.

Addig csinálta ezt, amíg a Vezér össze nem csuklott térdből. Akkor a heverőjére vonszolta. Ez szó szerint így történt, uram. Nem láttam a saját szememmel, de a barátom elmesélte. És arra kért, hogy jól jegyezzem meg minden szavát. Belelátott ő a jövőbe, tudta azt, hogy valaki jelentkezni fog, és el kell mondanom?

Maguk nem ismerték egymást, uram? Nem, hát nem. Hogy jövök én ahhoz, hogy faggassam az urat.

Miután kész lett a festmény, Habverő két álló napra bezárkózott a kabinetjébe, kettesben akart maradni vászonra pingált hasonmásával. Nem evett, nem ivott, nem engedett be magához senkit, még a kulcslyukat is betömte, hogy ne kukucskálhassanak a hívei. Harmadnap, amikor kilépett kabinetjéből, a megszólalásig hasonlított a festményre, belebújt annak a képnek a bőrébe.

Hogy hogyan csinálta, ez az ő titka marad. Az arcáról, a tekintetéből annak a képnek az ereje, megszállottsága sugárzott. Maga a formája, zöldeskék színe. Nem tudom, uram, látta-e társait vagy nem, de inkább azt hiszem, hogy nem. Félig kifordult szeme fehérvével elnézett a fejük felett.

A megdöbbenés csendje után társai hangos üdvrivalgásban törtek ki, sapkájukat magasba dobálták, éltették Vezérüket, és magukon kívül voltak diadalittas elragadtatásukban. Vezérünk van, Vezérünk! – ez csillogott szemükben, égett lázas foltokban orcájukon, és az elhatározás, hogy tűzön-vízen át követni fogják, nem állhatják útjukat bevehetetlen kapuk, elérhetetlen célok.

Azok az emberek, uram, sosem látták a csillagokat, s így nem láthatták magukat sem. Az embernek csak egyetlenegy méltó tükre van: a csillagok. Hogyan is láthatták volna? A pincében? Ezért hiányzott nekik a Vezér, a talmi földi csillag. A változatlan, a mindent látó és tudó. Az embereket marja belülről ennek a hiánya, de bután összebújnak, bégetnek, és azt hiszik, hogy a vezérürü kolompja gyógyír erre a hiányra. Sem a bennük, sem a felettük levő csillagokat nem látják. Ezt írja meg a könyvében.

Az örömmámor első ösztönös kitörése után, mint egy belső parancsra, négyszögbe sorakoztak Vezérük körül, és hűséget esküdtek neki.

Az rövid beszédet intézett hozzájuk. A barátom írta neki. Ő tudta előre, mi fog történni.

Ott állt a képe alatt, és így szólott hozzájuk: a történelem szólít bennünket, elérkezett a rég várt cselekvés órája, és az emberiség évezredek álmat, a társadalmi igazságot fogjuk valóra váltani. Fülünkbe cseng az osztályharc diadalmas harsonája, halljuk az úri rend összeomló várainak robaját, és látjuk a százmilliók osztályharc-sereget, amely a világforradalom szent zászlóját emeli a magasba. Ti is látjátok, ti is halljátok. Együtt menetelünk a világtörténelem legnagyobb útján, az emberiség jövőjének napfény koszorúza csúcsai felé.

Eltársaim, ütött a mi óránk, és ütött a kizsákmányolók utolsó órája. Rohamra szólítlak benneteket, ti vagytok a győzelem sasmadarai.

Az őrnagynak leesett az álla. Úgy bizony, uram. Behúzta szarvait az óvatosság csigaházába. Mert az igaz, hogy ő írta, de ilyen hévvel nem tudta volna mennydörögni.

Azt mondtam volna, uram, hogy szemtanúja voltam mindennek? Botlik a nyelvem. Hogy lettem volna én szemtanú? Látni láttam egyet s mást, még többet hallottam, de szemtanúja? Aztán meg a pincéből ismertem a Vezért meg a bandáját. És a csillagok úgy akarták, hogy azokon a cédulákon, amiket rólam firkáltak össze, csupa szerencsés dolog álljon. Azt hitték, hogy nekem is az ő útjuk rendeltetett. Hasznát vettem néhányszor hályogos szemű tévhitűknek. Miért tagadnám, uram?

Mi lett azzal a csont és bőr festővel? A nevét is tudja az úr?

Én most hallom először. Nem értem, uram, miért érdeklik az ilyen apróságok. Ez is bekerül a történelembe? Már penészes volt az arca. A csillagokban nem olvasok róla semmit.

Megmondom, uram, ha mindenképp ezen van.

Vezért megszállta a féltékenység ördöge. Megkérdezte az őrnagytól, hogy kárt tehet-e valaki a festményében. Közönséges földi halandó nem érthette meg az ő esze menetét. Miért tett volna kárt valaki abban a festményben? De ő jobban tudhatta ezt. Ő meg a kép egyik lettek.

Amíg nem lett kész golyóálló üvegből a kép kalitkája, addig eldugta azt az ágy alá, és megtiltotta, hogy az őrnagyon kívül valaki is belépjen a kabinetjébe.

Az a gondolat is rágta belülről, hogy nézheti-e akárki azt a festményt, még üvegen keresztül is. Nem akarta közszemlére tenni legbensőbb titkait. Gyötörte őt ez a kérdés, a szó szoros értelmében, vergődött tőle, és éjszakákon át le-fel járkált dobbanó, csizmás léptekkel.

Később ezt a vergődését nevezte el az őrnagy begubózásnak. Arra célzott, hogy akkor született meg igazában Vezér, vetette le magáról testi kínok közepette a hétköznapok szorító abróncsát és a lélek szárnyalását akadályozó koloncokat.

Hogy a gonoszság is tud szárnyalni? Igaza lehet, uram. Én nem vagyok jártas az ilyen dolgokban.

Habverő napiparancsot adott ki.

Le kell foglalni annak a művésznek minden alkotását. A föld fenekéről, de elő kell keríteni őket, és a művésznek válaszolnia kell arra a kérdésre, hogy szándékozik-e tovább festeni.

Ekkor tört ki a riadalom, uram.

Az a szétesni készülő csont-bőr mester szőrén-szálán eltűnt, mint akit elnyelt a föld. Kisétált az Orient Luxból, ahol ehetett, ihatott rogyásig, a legdrágább francia pezsgőt kortyolgathatta, és vajas, kaviáros kenyeret szorongathatott begörcbült körmű, mindenféle kosztól szutykos kezében, amelyik csak akkor nem remegett, amikor festőecsetjét tartotta, és többé nem látták. Megérezte volna Vezér szándékát? Lehet. Aki aranyat birtokol, bár csak a fejében is, az ördögi gyanakvástól lesz éber, és nem akar osztozni senkivel. Mintha az egész világ érte létezne. Ez így van, uram.

Vezér őrjöngött. Letépte magáról a zakót, amelyben lefestették, s amelytől álmában sem akart megválni, inkább átjárkálta kabinetjében az éjszakát, vagy ruhástól nyújtózott végig az ágyán, és társai megrökönyödésére azt ordította: nesztek, egyétek meg, fulladjatok meg velem! – és lucskosan a verejtéktől, zihálva, leült a szőnyegre.

Hívatta az őrnagyot, akit biztonsági főnökének nevezett ki. Pisztolyt fogott rá. Azt mondta neki: a halál fia vagy, ha nem keríted elő.

Ott menten meghúzza a ravaszt, látszott a szemében.

Az őrnagy összecsapta bokáját, és engedélyt kérte, hogy indulhasson a művész úrért.

Nem ő találta meg, uram? Én úgy tudtam.

Miért néztek az úr szemébe, mit ismételjek meg? Furcsán viselkedik az úr, már ne haragudjék.

Hát jó, nem ő találta meg, ez miért fontos az úrnak?

Az ország legnagyobb festője volt? Az az összefércelt csont és bőr emberke? Ne tréfáljon az úr. Mitől lett volna a legnagyobb? És miért fontos ez? Képeket pingált, és kész. Mi köze volt neki a történelemhez? Különben én nem értek hozzá, nekem itt vannak a csillagok. Nem versenyezhet velük semmilyen emberkéz csinálta kép.

Vezért le kellett csillapítani. Nem babra ment a játék. Ha megszólalt benne egy hang, akkor... Közönséges földi halandóhoz nem lehetett mérni őt. Ahogy mondja, uram, gyorsan kellett cselekedni, ha a festők koronázott királya is lett volna.

Többet nem tudok, uram, sajnálom. Azt a fájós lábú pincértől hallottam, aki vad gyűlölettel nézte a brancsot, így hívta a Vezért meg társait, s átkozódva vette tudomásul, hogy azok egyre tolakodóbban viselkednek, azzal a furcsa cédulagyártásukkal rendre birtokba veszik az Orient Lux száláit, játékkermeit, szóval tőle hallottam, hogy annak a festőnek élettelen testét meg kellett mutatni Vezérnek. Az ócskapiac forgatagában, amint éppen egy cigányasszonyról pingált képet, valaki hátba szúrta.

